

Če ni tedaj taka, ali ni gerda nemarnost, da se tako počasi pripravljamo k razdelitvi gmajn, ktera se vedno odlašaja!

Pervo je tedaj in bolj danes ko jutro potrebno, da se gmajne med lastnike razdelé; ko bojo razdeljene na manjši kose, bo jenjala paša na njih sama po sebi, ker bo vsak lastnik na drugo vižo več dobička na nji pridelal, kakor da bi živinonanj o stradati gonil.

Potovanje *)

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

1. pismo.

25. veliciga serpana 1851.

Dragi prijatelj!

Potovati me je, kakor véš, od nekdanj nar bolj veselilo. Letos sim nekoliko krajev naše mile slovenske domovine obhodil. 19. dan veliciga serpana sim se iz Tersta na Kras vzdignil. Tù mi v hipu vse na misel pride, kar sim poslednjiga časa o pogojzdenju teh krajev bral. O ti zadevi se je v poslednjih dveh ali treh letih toliko pisalo, de bi bil, ko bi se ta reč z besedo opraviti dala, Kras že prav lep gojzd na dolgo in široko.

Sicer pa nekteri gospodje, ki jim je pogojzdenje in poboljšanje Krasa tako globoko pri sercu, tudi tako pišejo, de bi človek, ki Krasa ne pozná, misliti utegnili, de se na Krasu zares družiga ne vidi ko zgol kamnita, strašna pušava.

V nekterih krajih je v resnici grozno veliko kamnja, ki ga je nekdanj — Bog vé kdaj — mende sčasama voda čudno izvertala in razjedla. Tode Krasima tudi zale, lepe, dobro obdelane in rodovitne kraje. Ne vé, ali je kateri tistih gospodov, ki ga ko žalostno pušavo popisujejo, kedaj v Tomajski fari bil ali ne; to pa vé, de okrožje te fare je prav lep in rodoviten kraj. Tudi pri Sežani in dalje na desno čez Povir proti Divaču ni Krasu kaj očitati. Ali ni Vremška dolina tudi lepa? In tako bi lahko še več drugih krajev imenoval, ki se z mnogimi, veliko čislanimi kraji drugih dežel meriti sméjo. Še celò prek strašniga Gaberka, ki je zgol kamen z redkim resjem in z redko travo, in na katerim borja velikokrat tako silno razsaja, de velike, teške vozove prevrača, in nikomur naprej iti ne dá, je od Štorij do Senodolec poleg velike Dunajske ceste prijetna, skoraj eno uro dolga dolina, ki jo človek, ravno zato, ker je nasprotni Gaberk silno pust in kamnit, radostno ogleduje. Tudi Senožeče, precej velik in po kupčiji posebno z deskami in drugim lesam bogat terg, in njih okolica, niso kamnita Kraška pušava.

S tem pa nočem réči, de niso nekteri kraji Krasa res žalostni in pusti, ali de bi pogojzdenje Krasa velika dobrota ne bilo. Tudi se ne bom pričkal o tem, ali je Kras, kakor nekteri terdijo, ob času nekdanjih Rimljanov res velik hrastov gojzd bil ali ne, in ali se je v njem res toliko prešičev redilo, de sta Oglej in Rim iz današnjiga Krasa dovolj slanine in svinskiga mesa in — klobas dobivala. O tem naj vsak misli kar in se mu ljubo in drago gotovo zdi. Jez se te nekdanje obilnosti Kraških prešičev ne morem še prepričati, temuč menim, de so jih Oglejčanje in Rimljani ravno od tam dobivali, od kodar jih še dandanašnji dobivamo, namreč iz nekdanje Panonie ali iz sedanjiga Horvaškiga, iz Slavonie, iz Ogerskiga itd.

*) Danes začnemo s potopisam visokočastitiga gosp. stolniga prošta Teržaškiga, ki smo ga v poslednjih Novicah radostno napovedali; vsake Novice bojo prinesle poredama eno pismo noter do konca tega znamenitiga spisa. Vred.

Pogojzdenje Krasa bi bilo brez ugovora dobro in silno koristno delo; le škoda, de se ne dá s peresam in popirjem speljati! Kras pogojzdit, je treba denarjev, dragi gospodje! Zakaj Kras, kakor sim rekel, ni prazna pušava, temuč je poln velicih in majhnih vasi. Nasadite kraje, ki niso še obdelani, z drevesi, naj si bodo kakoršne hočejo — kod bodo Krašovci pasli? Paše pa jim je treba, ker piče zadosti ne pridelujejo, de bi živino celo leto domá v hlevu redili. — Prepovejte jim drevesa, ki že rastejo, in ki jih še nasaditi mislite, sekati — s čem bodo kurili, ker jim derv primanjkuje? Ali ne véste, de Krašovci (kakor tudi mnogi drugi kmetje) teško izhajajo, in de marsikteri komaj čaka, de bi mu kaj derv prirastlo, de bi jih v Terst prodal in davke in druge odrajtvila plačal? — Ako hočete tedaj Kras pogojzdit, morate Krašovcam saj nekoliko let piče za živino in derv za domačo kurjavo podeliti, de ne bodo pasli in mladih drevés sekali. Za pičo in derva pa je denarjev treba — kdo jih bo dal?

S takimi mislimi sim prišel na Razderto. Tù so me pa berž vse druge misli obšle. Ko sim se po Smoljevim nazdol peljal in na levi verhe nad Razdertim ogledoval, sim se spomnil tretje francoske vojske leta 1809. Bilo mi je kakor de bi še velike trume tisuč in tisuč ljudi iz bližnjih in daljnih krajev vidil, ki so se tù nekoliko tednov trudili, in nasipe in vojaške terdnjave delali, in med kterimi sim tudi jez, desiravno še majhen in mlad, devet dní jako pomagal. — Kmalo pa se je skazalo, kar je vsak pameten lahko previdil, de je vse naše delo zastonj bilo, ker Francozi niso hotli iz Ipave na Razderto po cesti iti, temuč so jo visoko nad cesto verh in prek Nanosa vdarili. Verli Teržaški brambovci so jih nekaj časa veliko bolj odganjali, ko vse naše terdnjave. Ko bi bili pa hotli po cesti priti, bi jim bile tudi terdnjave, z dolgim trudam in terpinčenjem tisuč in tisuč Krašovcov, Ipavcov, Pivčenov, Berkinov in Čičev napravljene, dobro pokadile.

Pri Razdertim se mi je naenkrat lepa Postojnska dolina odperla, in neka mila radost me je obšla, ko sim svoje domače kraje zagledal. Vsi veseli in žalostni prigodki nekdanjih mladih let so mi na misel prišli, in nikolj bi ne bil verjél, de se tudi po davno znanih krajih s tolikim veseljem potovati dá. Cesta, ki iz Razdertiga prek visokiga Nanosa v Gorico in dalje na Laško pelje, me je živo spomnila krasne Ipavske doline, ki sim jo tolikokrat prehodil, in kjer velikokrat že drevje cvetè in slavček sladko prepéva, ko je takraj Nanosa v Postojnski dolini še sneg in mraz, desiravno ste ti dolini komaj dve uri saksebi. Ipavska dolina, kjer toliko žlahniga sadja in dobriga vina raste, se smé po pravici med narlepši kraje Krajske dežele šteti. Le škoda, de tudi po nji, kakor na Gaberku, borja velikokrat silno razsaja.

Nanos, ki sim ga v Istrii „Monte real“ imenovali slišal, in ki nos nad Razderto molí, je krasna gora, ker na svoji izhodni strani iz ravnine naravnost kakor zid kviško šterlí. Rastljinoslavci ga zavolj raznih cvetlic in zelišč radi obiskujejo; jez pa nisim bil še više na njem, ko v Stranah, narvišji vasi Hrenovske fare, kjer ravno pod cerkvijo obilo bistre hladne vode izvira, in pred cerkvijo neko drovo z imenom tisa (*Taxus baccata*) raste, od kteriga mi je nek Strančan prav resnobno terdil, de ga je sveti Hieronim tje prinesel in vsadil.

Ogled po svetu.

(Zlata je vedno več na svetu). — Teržaški časnik v 48. listu naznani, da pridelki zlata se memo